

KONFERANSE:

Occupying Opera: Renewing the form through co-creation with young performers

PANEL:
OPERAHØGSKOLEN
#OCCUPYOPERA
VÅRFEST

VERKSTED MED:
Limpe Fuchs
Sophia Körber
Natasha Barrett

AUGUST 20 & 21
KUSTHØGSKOLEN I OSLO

VoxLAB
VårFEST
2022
"NYE KONSTELLASJONER"

KULTURRÅDET
GOETHE
INSTITUT
KUNSTHØGSKOLEN I OSLO
OSLO NATIONAL ACADEMY OF THE ARTS

Occupy Opera: Renewing the form through co-creation with young performers

I samarbeid med Kunsthøgskolen i Oslo presenterte VoxLAB en todagers konferanse med fokus på operapedagogikk og unge utøvere. Målet med konferansen var å undersøke den pedagogiske praksisen som trengs for å få barn og unge mer interessert i opera.

Improvisasjon, bruk av teknologi for å fornye opera som kunstform, og gruppeutvikling av komposisjon var sentrale emner. Konferansen ble arrangert i etterkant av en ukes verksted med barn og unge på KHIO i regi av VoxLAB (#OccupyOpera) og i forkant av festivalen VårFEST'22 "Nye Konstellasjoner" – en festival med fokus på nye musikkdramatiske verk. Resultatene av verkstedet #OccupyOpera ble vist frem og diskutert.

Internasjonale gjestekomponister og utøvere fra festivalen VårFEST bidro som foredragsholdere på konferansen.

Programmet:

Lørdag 20. august

10:30 - 11:00 Velkomst og introduksjoner 11:00 - 12:00 Verksted med komponisten og instrumentmakeren Limpe Fuchs: Nye samarbeidsstrukturer med nye instrumenter. 12:00 Lunsj

Ettermiddagsforelesninger og visninger:

13:00-15:00 Kristin Norderval og Limpe Fuchs – Visning fra #OccupyOpera verksted med unge utøvere og #OccupyOpera team: Hanna Filomen Mjåvatn, Trina Coleman, Viktor Bomstad og Mirsaeed Hosseiny Panah.

15:00 - 16:00 Paneldiskusjon: «Gruppekompisjjon i opera» Kristin Norderval, Toril Carlsen, #OccupyOpera Team: Limpe Fuchs, Trina Coleman, Hanna Filomen Mjåvatn, Viktor Bomstad, Mirsaeed Hosseiny Panah

Søndag 21. august

10:00 - 11:00 Oppvarming med danseren Kari Anne Bjerkestrand 11:00 - 12:00 Verksted med sopran Sophia Körber i vokalimprovisasjon

12:00 Lunsj

13:00 - 14:00 Natasha Barrett - presentasjon av Natasha Barretts nye verk: «The Transformer» – et nytt musikkteater verk for stemme med sanntids lyd- og videoprosessering. Utviklet i samarbeid med sangeren Silje Aker Johnsen

14:00 - 15:00 Ettermiddagspaneldiskusjon - Utvikling av nye pedagogikker, samarbeidsmodeller og praksiser for utvikling av vokalt repertoar – gjestekomponister og utøvere fra VoxLAB VårFEST: Natasha Barrett, Martyna Kosecka, Arsalan Abedian, Joachim Heinz, Sophia Körber

15:00 - 16:00 Oppsummering og åpen diskusjon – «Hvordan skape nye operaer for og med unge utøvere?»
Konferansen blir ledet av Toril Carlsen (KHIO) og Kristin Norderval (Voxlab).

Priser: 200 NOK per dag. Student/honnør/medlem 100 NOK per dag.

Støttet av: Norsk Kulturråd, Komponistenes Vederlagsfond, KHIO, Goethe Institutt

Konferansens målsetning

Målet med denne internasjonale konferansen var å undersøke og utforske den pedagogiske praksisen som trengs for å vekke barn og unges interessere for opera. Ved hjelp av ulike improvisasjonsteknikker og gruppebaserte kreativitetsstrategier utforsket man ulike innganger på komposisjon.

Konferansen ble gjennomført i etterkant av en ukes workshop med barn og unge på KHIO i regi av VoxLAB *OccupyOpera* og i forkant av festivalen *Vårfest'22 - Nye Konstellasjoner*, en festival med fokus på nye musikkdramatiske verk.

Dermed dreide denne konferansen seg også om mulige utviklingsveier for operaformen generelt.

Opera er blitt omtalt som en gammeldags kunstform, en elitistisk, hvit og overklassenes kunstform. Er det sant? I så fall hvorfor? Og hvordan kan dette forandres? Å synge sammen med andre skaper tilhørighet og selvtillit. Å lære å synge uten mikrofon skaper enda mer selvtillit. Å skape musikkdramatiske verk sammen med barn og unge peker på mulighetene for å utvikle operaens form og innhold.

På konferansen ble følgende spørsmål diskutert:

- Hvordan definerer vi opera i dag?
- Hvilken pedagogisk praksis er best for å interessere barn og unge i opera?
- Hvordan kan vi legge forholdene til rette for at det skapes nye operaer som trigger engasjementet til barn og unge med ulik etnisk bakgrunn?
- Hvordan kan vi jobbe for å øke deltakermangfold og innholdsmangfold innen ny opera?
- Hvordan kan samarbeidsstrukturer, gruppekomposisjon, improvisasjonsteknikker og bruk av ny teknologi bidra til å skape interesse hos dagens barn og unge?

Kontekst og gjennomføring

Konferansen henvendte seg til operalærere, operastudenter, komponister, forskere og andre som er interessert i nye pedagogiske tilnærminger og nytt operarepertoar.

Deltakere

**Kristin Norderval*, Stipendiat på Operahøgskolen og leder for VoxLAB (<http://kristinnorderval.org>) bidro som paneldeltaker og tok opp de pedagogiske utfordringene ved å rekke ut til unge utøvere.

**Limpe Fuchs* komponist-slagverker-teatermaker (<http://www.limpefuchs.de>) var invitert som hovedtaler og workshopleder

**Sophia Körber*, sopran (<http://sophiakoerber.de/anfang>) hadde verksted med vokalimprovisasjon.

**Kari Anne Bjerkestrand* (<https://www.kariannebjerkestrand.no>) som underviser ved Operaskolen i mental trening for sangere, bidro med oppvarming og kroppsøvelser.

**Natasha Barrett* (<https://www.natashabarrett.org>) og Operahøgskolens tidligere operastipendiat

**Silje Aker Johnsen* (<http://www.siljeakerjohnsen.no>) sto for en workshop i interaktiv teknologi og stemmebruk i opera.

Ellers deltok:

Viktor Bomstad, en samisk eksperimentell musiker og joiker

Mirsaeed Hosseinypanah, ions komponist og musiker

Martyna Kosecka, polsk komponist, utøver og forsker innen ny musikk

Arsalan Abedian, musiker og forsker innen elektronisk musikk

Joachim Heinz, leder av Digital Transformation Strategy ved MAHLE

Gjennomføring

Anna Einarsson og *Toril Carlsen* ledet diskusjonspaneler om samarbeid mellom institusjoner, og erfaring fra prosjektet «Triolog» - et flerårig samarbeid med NMH og Akademi for Scenekunst.

Emner for paneeldiskusjonene omfattet:

*Operapedagogikk og praksis i 2022

*Utvikling av ny opera-praksis og samarbeidsmodeller som appellerer til barn og unge

*Mangfold i opera

I tillegg ble det gjennomført workshops, performance-forestillinger, visninger, gruppekomposisjon, verksteder og forelesninger. Her utforsket man tema som utvikling av nye pedagogikker, samarbeidsmodeller og praksiser, strategier for å rekke ut til barn og unge med ulik etnisk bakgrunn, sanntidslyd og videoprosessering og gruppekomposisjon for å nevne noe. Det ble også holdt workshops knyttet til vokalmetodikk, improvisasjon og elektronisk lydbearbeiding.

RESULTAT

Link til videodokumentasjon av konferansen som helhet, filmet av Filmskaper Claudia Lucacel:

<https://www.dropbox.com/scl/fi/jmfrjk2vuul0ie6u1jdpp/Occupying-Opera-Konferanse.mp4?rlkey=8348ceif6cze0tgaoskrj3acq&dl=0>

Et viktig anliggende med denne konferansen var hvordan man kan få barn og unge interessert i opera, både tradisjonell og nyskapende. Flere interessante perspektiv ble belyst med utgangspunkt i pedagogisk tenkning:

Hvordan kan man i fremtiden nå nye utøvere? Hvordan kan man skape nye operaer for og med barn og ungdom? Hvordan kan man skape kreative nettverk som kan bidra til gjensidig utvikling.

Flere deltakere argumenterte for at opera som kunstform i sitt vesen er godt egnet til å appellere til barns sans for det rent sanselige. Opera består som kjent av flere kunstneriske

elementer, både visuelle og auditive, og det er dermed ingen grunn til at barn ikke skal like opera, ble det hevdet.

En utfordring som ble nevnt er at det operatiske lydbildet ofte bryter med det lydbildet barn og unge omgir seg med til daglig, og dermed ledet diskusjonen over på elektronisk kontra akustisk sang og musikk.

Tradisjonelt fremføres opera rent akustisk uten forsterkning av noe slag; ethvert operahus i verden av en viss størrelse baserer seg på rent akustiske prinsipper.

I møte med nyskreven musikk utgjør dette en utfordring. Mange samtidsmusikere ønsker å utnytte de mulighetene som ligger i elektronisk lydbearbeiding, og dermed tok debatten enda en ny vending: avstanden mellom nyskreven musikkdramatikk og det jevne publikum.

Et tema som raskt utkrystalliserte seg innenfor denne diskusjonen og som utover i konferansen utviklet seg til å bli et omdreiningspunkt, var krisen som mange mener den performative opera befinner seg i. Overgangen fra den klassiske operaformen til mer moderne musikkteater har vist seg problematisk. De senere tiår har det blitt gjort en rekke forsøk på å skrive samtidsoperaer og fornye operaformen, men mange av disse forsøkene har havnet i en skuff etter førstegangsframførelse.

Gjennom konferansens drøftinger kom det frem at det kan være ulike grunner til at opera som kunstform etter manges oppfatning har havnet i en blindgate. Manglende dramturgisk innsikt og forståelse hos dagens komponister og operalibrettister ble nevnt. Andre innspill gikk på utfordringen knyttet til at sangerne ofte føler at nye operaer primært skrives med tanke på orkesteret og ikke aktørene på scenen. Noen pekte også på sangerens motstand mot å ta i bruk og anvende elektronisk lyd, i og med at klassisk skolerte sangere har tradisjon for å synge klassisk.

Disse to punktene er noe stipendiat ved Operahøgskolen Kristin Norderval har vært opptatt av i sin forskning og som hun har utforsket i sin stipendiatperiode på KHiO.

Det primære spørsmålet i Nordervals forskning er: Hvilke tekniske og estetiske problemstillinger må løses for at operasangere kan integrere bruk av lydbehandlingsteknologi og improvisasjon i sin opptredenspraksis?

Hennes forskningsprosjektet undersøker de tekniske, fysiske og pedagogiske utfordringene som operasangere møter i forhold til bruk av interaktiv lydbehandlingsteknologi i opera. Hennes forskningsprosjekter undersøker akustiske og estetiske konflikter mellom opera og elektroakustisk musikk, utforsker grunner til hvorfor operasangere har vært tregere enn klassisk trente instrumentalister til å omfavne ny teknologi, og hun stiller spørsmål om ulike typer lyddesign og interaktive systeme kan redusere noen av barrierene operasangere opplever i forhold til innovasjonene i den digitale revolusjonen.

Et hovedfokus i hennes forskning har vært design av interaktive patchere og kartlegging av kontrollere. Norderval har designet flere prototyper for interaktive patchere i Max og har testet deres egnethet for fjernkontroll uten bruk av et visuelt grensesnitt. Med hjelp av hennes forskningsassistent Bálint Laczkó ble ulike kontrollere kartlagt i forhold til disse patchere. Det ble eksperimentert med Leap Motion-kontrolleren, smarttelefoner og en bærbar sensor: HotHand-ringen, som sender data fra en 3-aksers akselerometer. Rekkevidden for en Leap Motion-kontrollerer viste seg å være for begrenset til å muliggjøre mobilitet. Bruk av en smarttelefon ga stabil data, men var fysisk upraktisk. For presentasjonen av denne kollektivartikkelen på ICLI-konferansen i Trondheim 11. mars 2020,

valgte hun HotHand-ringen, som var kartlagt for å kontrollere 4 grunnleggende funksjoner i en sanntids vokal sampling- og lydbehandlings-patch i Max.

Flere deltakere på ICLI kommenterte at blandingen av en akustisk, ikke-forsterket stemme og elektroniske signalene ga en intimitet til uttrykket, og at utøverens bevegelser i rommet fremhevet rommets akustiske egenskaper og de følelsesmessige/dramaturgiske effektene av artistens posisjon i forhold til publikum. Dette ble en bekreftelse på at publikum oppfattet at akustiske vokalsignal ble bearbeidet i sanntid, og at utøverens bevegelser var koblet til lydbehandlingsfunksjoner som utøveren selv hadde kontroll over og kunne gjenta.

Kontrasten mellom den akustiske stemmes mobilitet og den stasjonære stereoposisjonen til de bearbejdede signalene var også noe publikum oppfattet. I tråd med dette utforsket Norderval mulighetene for at artisten kan kontrollere romlig plassering av det bearbejdede lydsignalet.

Da Norderval gjennomgikk opptaket fra livestreamen fra ICLI 2020-konferansen, oppdaget hun at ikke bare fremhevet presentasjonen spenningene mellom de ulike uttrykkene til akustisk og elektronisk lyd, men disse spenningene kom også til uttrykk i videodokumentasjonen. Dette tolket hun som en viktig påminnelse om arbeidspraksisene knyttet til henholdsvis opera og innenfor elektronisk musikk *er* forskjellige, og at disse antagelsene må tas i betraktning hvis man ønsker å kombinere de to.

Formidling og spredning

Som sagt filmet filmskaper Claudia Lucacel konferansen i sin helhet. Filmen er gjort tilgjengelig for VoxLABs tverrkunstneriske nettverk bestående av skapende og utøvende kunstnere med særlig interesse for innovativ, eksperimentell fornyelse av vokalmusikk. Foreningen arbeider for å skape og formidle nyskrevet musikk for opera og for å utvikle den vokale delen av samtidsmusikken. VoxLAB fungerer også som et laboratorium for utvikling av ferdigheter innen vokalkomposisjon og bidrar til fagfeltet med verksteder, fagseminarer, praktisk forskning, nettverksbygging og konserter, som del av sitt arbeid som møteplass og base for utvikling av nytt vokalrepertoar og ny musikkdramatikk.

Resultatene av denne konferansen ble også tatt videre i festivalen *Vårfest'22 -Nye Konstellasjoner*, en festival med fokus på nye musikkdramatiske verk og i Nordervals phd-prosjekt og i hennes øvrige forskningsprosjekt.

Vår visjon er at resultater fra denne konferansen kan bidra til å berede grunnen for verksteder, fagseminar, praktisk forskning, debatter og faglige utvekslinger og konserter knyttet til ferdigheter innen vokalkomposisjon, dette som ledd i vårt arbeid for å skape møteplasser for utvikling av nytt vokalrepertoar og ny musikkdramatikk.